

Dream Weight and Folk Song

Rajabov Dilshod Zaripovich

Doctor of Philology, Professor of Bukhara State University

Rajabova Ra no Zaripovna

Bukhara State University, Faculty of Philology Doctor of Philosophy (PhD)

Annotation: *In addition to studying the role of dreams in folklore, the article examines its practical side, ie the question of singing folk songs, as well as Alisher Navoi's thoughts on the dream of the people, the weight of the dream with folk melodies and music. Opinions are expressed.*

Keywords: *folklore, songs, singing, Alisher Navoiy, melodies, music.*

O'zbek og'zaki va yozma adabiyotida hamda onq b asarlar yaratilib kelingan. Aruzning ham xal Navoiyning, Zahiriddin Muhammad Boburning, mavjud. Shu asosda har uchala olimning arab, fors-tojik aruzshunoslariga munosabatini aniqlashga harakat qilish mumkin.

Aruz vazni o'ziga xos she'riyatiga xos she'riyatida ham o'ziga xos ekanligi va boshqa alis allomalar o'z asarlarida izohlab berganlar. tadqiqotchilar ham bu masala yuzasidan o'z n

Xalq og'zaki ijodiyotida aruzning o'ziga xos xususiyatlarini o'ziga xosligi bilan birgalikda, uning amaliy tomonini, y masalasini o'rganish ham muhim ahamiyatga ega aruz vazni xalq kuylari, musiqasi ohanglari bilan bog'liq. Hali aruz vazni yetmagan davrlarda ham she'rlar yaratilgan. eshitgan o'zbek shoiri, aruz o'ziga xosligi ham ishtirok sozandalarning turli musiqa asboblari da ijro etgan qo'shiqlar qulog'ida iz qoldirgan navolari ham muhim yozayotganda shoir uchun andoza (tosh-tarozi) rolini bajaradi.

Alisher Navoiy o'z asarlarida aruzning o'ziga xosligi, taqte', o'xshash masalalarni sharhlash bilan birga, birinchi marta yoritdi. U o'zbek og'zaki va xalq akio ijodidagi janrlarning yozma adabiyotga kirib borishi (changi yoki yor-yor) masalalariga alohida to'xtalib, ularning o'z

Alisher Navoiy o'z asarlarida xalq aruzi haqida "c lg ia n' durkim, turk ulusi z ufof va qiz ko'ch mutassir va ikki nav' dir. Bu nav'i hech vaz munsarihi matviyi mahzuf bahridur va yor-yor lafzi ha ma d k firo q i r h u g l a r

Qay-si cha-man-/din e-sib/ kel-di/sa-bo/yo-r(i) yor,

Kim da-mi din/tush-ti o't/yo-ni-ma ro/yo-r(i) yor.

— V— /— V— /— VV— /— V—

Muf-ta-i-lun fo-i-lun muf-ta-i-lun fo-i-lun

Munsarihi musammani matviyi marfu'i muzoll.

Alis her Navoiy turk xalqini yomon aniq ta'biy, tiqshizl akri 'no
ikki turdan iborat ekanligini, bir turi esa
vaznida ekanligini aytadi.

“ Alis her Navoiy h o'zbek xalqining a”, “ must az od”,
yozma adabiyotdagi aruz vazni o'rtasida mush
va qo'l harakatlari ritmida yaratilgan alishibi u f
alohida ta'kidlaydi. Bu esa aruz vazni turk
asossiz ekanligini Narsait ya d x' al q q a mashhur
she'riy shaklni qayd etadiganlar haqida bir she'
muhim tomoni bor. Vaznlar bobida Navoiy fo
Birinchi dan, Navoiy turkiy xalqlarda aruzdan boshqa yana mustaqil poetik vazn, metrik forma
borligini bir necha marta qayd etadi ”.

O'zbek xalq og'zaki ijodiyotida barmoq vaz
she'rlarni ham ko'proq uchratish mumkin. J
hududlar d- a g' oigz' giaz d k o' chib kelgan o' x a l q l- y a r l a r, s h o'
allalar aruz vazniga tushushining guvohi b
bo'lgan bahrlar soni uch tani tashkil etadi.
“ t u y a n i n g l o' k k i l l a s d h i i. ” R d a e n g a a l n b n a h' r n i o n' i f o b i l l o d t i u
“ Foilotun ” rukni zihofga uchramasa, solim s
shaklini yuzaga keltiradi. Qiziqarlisi shun
sakki z t m a s a y m a' m i s h a k l i n i k o' b' a p' r z d i q l a u e l s r a t r a n k i n z l a
oltita, ya'ni murabba' va musaddas shaklini
Farg'ona xalq qo'shiqlaridan misollardak eqlot'il
tar moqlaridan biri Farg'ona xalq qo'shiqlari

O – la-pak-kim / xo-na-zod-dir,

Qo – ra-ba-yir/as-li ot-dir,

Ki-ra-kash-lik / un-ga yot-dir,

Ko'z-la-ga-nim /Qo'sh-ra-bot-dir.

— V— /— V—

Fo- i- lo- tun fo-i-lo-tun

Ma z k u r q o' s h i q m i s r a l a r i r a m a l i m u r a b b a y i
“ foilotun ” ruknini zihofga uchramaganligi u
qo'shiqlarida ramal b a k a m r u c h n a t a m m i g z . s o U l i a m r d s a h a k k o l' i p n i i
maqsur zihof shakllari uchraydi. Quyidagi qo

Ze – bi-jon hay-/ da qo'-ying-ni / bo-qa-man,

Lab-la-ring-dan / pis-ta bo-dom /cha-qa-man.

— V— /— V— /— V—

Fo- i- lo- tun fo-i-lo-tun fo-i-lun

Bu bayt yuqori dagi kabi xalqimizning mehnat
vazniga ko'ra ramali musaddasi mahzufda yara
Yoki:

*Qo-ra shol-dan /ko'y-la gim qon-/ lar-ga to'l-di /yu-ra-gim,
Zar- ga to'l-di /bi-la-gim zar- /dob-ga to'l-di /yu-ra-gim.
--- /- V--- /- V--- /- V-*

Fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lun

Bu misralar aruzning ramali musammani mahzuf
Aruzning ramali musammani mahzuf bahri xalqi

*Ik-ki bul-bul /say-ra-sha-di/tog'u cho'l-lar/dan u-chib,
Chan-qa-sa suv-lar i-cha-di/bog'-u bo's-ton-/ga ke-lib.
- V--- /- V--- /- V--- /- V-*

Fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lun

Yana:

*Sham-chi-rog'-ni/yon-ga-ni-dan/yon-ma-ga-ni/yax-shi-roq,
Be-va-fo yor /bo'l-ga-ni-dan /bo'l-ma-ga-ni /yax-shi-roq.
- V--- /- V--- /- V--- /- V~*

Fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lun

Bu qo'shiq xalqda mashhur bo'lgan qo'shiqla
maqsurdadir. Demak, dono xalqimiz bir xillikdan qochish maqsadida foilotun ruknining boshqa
zihoflarga tushadigan vaznlarini ham yaratgan.

*Gu-li-dan o'lay de-sam, bir /yo-ni-da g'un- /cha-si bor,
Yor bi-lan o'y- /nay de-sam, o' /yo-ni-da bach- /cha-si bor.
- V--- /- V--- /- V--- /- V~*

Fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lun

Bu bayt ham aruzning ramali musammani maqsur vazniga tushadi.

Yana:

*Sak- ra-bon bo/ing-ga tush-dim/bir qi-zil ol/ma u-chun,
Bir qi-zil ol-/mang-ni uz-dim/sen qa-lan-dar/ yor u-chun.
- V--- /- V--- /- V--- /- V-*

Fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lun

Bu bayt ham ramali musammani mahzuf vaznida yaratilgan.

*Qi-za-rib to'n/ga sig'-mas-man/a-gar ko'r-sam/ja-mo-ling-ni,
Ja-hon o-lam-/ga ber-mas-man/se-ning bir jo'-/ra xo-ling-ni
V---- /V---- /V---- /V----*

Ma-fo-iy-lun ma-fo-iy-lun ma-fo-iy-lun ma-fo-iy-lun

Bu bayt aruzning hazaji musammani solim vazniga tegishlidir. Chunki mafoiylun ruknining takroridan hazaj bahri zhoasi bo'lganligi Ruknning mafoiylun rukni hech qanday zihofga uchramasligi vujudga keldi.

Oz-mi di bi- / lak-la-rim /ko'p mi-di ti-/lak-la-rim,

Yet- ti qat yer / os-ti-da / chi-ri-di su- / yak-la-rim.

- V- - / - V- - / - V- - / - V- -

Fo- i- lo- tun fo-i-lun fo- i- lo- tun fo-i-lun

Bu bayt aruzning madidi musammani solim vazn ruknlarining takroridan hosil bo'lganligi ma'nodan bildiradi". Yuqoridagi so'zlar namo'sin xalq qo'shiqlarida foil otun ruknini ifodalaydi. Masalan:

To'q-qiz-da ko'r/dim to'l-g'a-nib/yo-rim chi-qa/di uy-g'o-nib,

So-chi be-li/ga cho'l-g'a-nib/yor mun-cha zor/et-ding me-ni.

- - V- - / - - V- - / - - V- - / - - V- -

Mus-taf'-i-lun/mus-taf'-i-lun/ mus-taf'-i-lun/mus-taf'-i-lun

Bu bayt aruzning rajazi musammani a'lo'likni ifodalaydi "tezlik", "iztirob" degan ma'nolarni anglatadi. Xorazm xalq qoshiqlari Farg'ona, Buxoro va Samarqand vazni jihatidan birmuncha farqlanib turadi.

Xorazm xalq qo'shiq va nusxalarida harimda haqiqatni ifodalaydigan kelgan. Aruzning bu vazn tarmog'i xalq orasida mashhur.

Yor- dan ay-ril/gan yi-git-ning/yo-ri men bo'l-/sam-mi-kin,

Qo'-li-ga qir-g'iy be-rib ko'k-/si-da jon ber-/sam-mi-kin.

- V- - - / - V- - - / - V- - - / - V- - -

Fo- i- lo- tun fo-i-lo-tun fo- i- lo- tun fo-i-lun

Ko'rinayotgidek, bu bayt aruzning ramali musammani xalqda mashhur bo'lgan laparlardan biri bo'lgan laparlar o'lanlarga -da, xshmaavbuks eit, sag'oyaviy mazmuni o'zida g'siatyurmo relementlarining o'tkirliigi bilan ifodalaydi.

Kich-ki-na chor-/bog' i-chi-da/charx u-chib yot-/gan yi-git,

Sal- la-sin ko'k-/si-ga qo-yib/oh u-rib yot-/ gan yi-git.

- V- - - / - V- - - / - V- - - / - V- - -

Fo- i- lo- tun fo-i-lo-tun fo- i- lo- tun fo-i-lun

Bu bayt aruzning ramali musammani ma'nodan bildiradi. Bu munozara ishq-muhabbat, ro'zg'orda ifodalaydi.

onalarning farzandlari bilan bo'lgan munosabatlarini aks ettirgan. Xalq qo'shiqlarining laparlari kuy-ohang, musiqiylik xususiyati ham bir xildir. Sharhlanayotgan baytlar ishq-muhabbat mavzusidir:

Qo-shi qa-ro/be-ti oq-qa-/kim be-rar ach-/chiq sha-rob,

Ko'z-la-ri o't/day yo-na-dir/qil-di bag'-rim-/ni ka-bob.

— V — — / — V — — / — V — — / — V ~

Fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lon

Bayt ramali musammani maqsur bahrida yaratilgan.

Xorazm laparlari, odatda, savol-javob tarzida bo'ladi. aruzda yuz vazniga tushavermaydi.

Da-ri-cha-dan/bosh-ni boq-qan/dil-ba-rim,

G'am-za bir-la/qosh-ni qoq-qan / dil-ba-rim.

— V — — / — V — — / — V —

Fo-i-lo-tun fo-i-lo-tun fo-i-lun

Baytning vazn tarmog'i ramali musammaning maqsur bahrida ko'pchiligida aruz vaznining turli xil tarmoqlarini o'z ichiga oladi.

Xullas, aruz vazni nafaqat mumtoz adabiyotda ta'sirchan kuylash uchun xizmat qilgan, balki turdagi aruz xalq qo'shiqlari ipga terilgan marvaridday tushgan har qanday qo'shiq, uning ohangdorligini ham ifodalaydi.

Xulosa qilib aytganda, o'zbek folklorida yaratilgan qo'shiqlarning hamma turlarida yuksak shakllarda, o'ziga xos vazn va ohangda ifodalanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Навоий Алишер арв. зоме. з о Ансуалрлар XV-Tтом ладжа би XV в в 1967. — 272 б.
2. Тўйчиев У. Ўзбек совет поэзия аддби бпрво ксв 170-б.
3. Алиев С. Абухорам би. 1995.
4. Навоий Алишер арв. зоме. з о Ансуалрлар XV-Tтом ладжа би XV в в 1967. — Б. 268.
5. Хожиаҳмедовбек ар Туз. и Шаур. б. т. и 1909.8.
6. Гулёр. Фарғона — Талк Гк Фушюмарюмидаги Бадий — Б. 34.
7. Гулёр. Фарғона — Талк Гк Фушюмарюмидаги Бадий — Б. 28.
8. Олимов М. РнТ. ола йз ур. б. в. 502002.